

Hazai németségünk megítélése a potsdami értekezletig

A kitelepítés gondolata már a teheráni, majd a jaltai konferencián is felmerült, a potsdami értekezleten, mint erről októberi számunkban írtunk, pedig megfogalmazódott a szövetséges hatalmak határozata. De nemcsak a három nagyhatalom hangsúlyozta a német nép felelősségét. A Német Kommunista Párt 1945. jún. 11-i kiáltványában rámutatott: „a német nép felelős azért, mert engedte, hogy tévútra vezessék”. A kollektív felelősséget hangsúlyozták egyes német történészek is: „azok is részesek a felelősségben, akiknek passzivitása és hallgatása valójában bűnpártolás volt.”

(Folytatás a 12. oldalon)

Hazai németiségünk megítélése a potsdami értekezletig*

A második világháború után mintegy 20 millió ember jutott a kitelepítettek sorsára, ebből 13 millió német nemzetiségű volt.

(Folytatás az 1. oldalról)

Magyarországon a németek kitelepítésének gondolata 1919-től többször, több módon felmerült. A magyar fajvédő körök ekkor még inkább „csak” fenyegették a „pángermán tanokat befogadni óhajtó” magyarországi németeket. Az 1929—33-as gazdasági válság után a népi írók egy része vetette fel ismét a kitelepítés gondolatát, majd Horthyék, mégpedig úgy, hogy a hitleri áttelepítési tervhez csatlakozva akartak megszabadulni a volksbundistáktól és családtagjaiktól. Ezek a kitelepítési tervek azonban csak tervek maradtak.

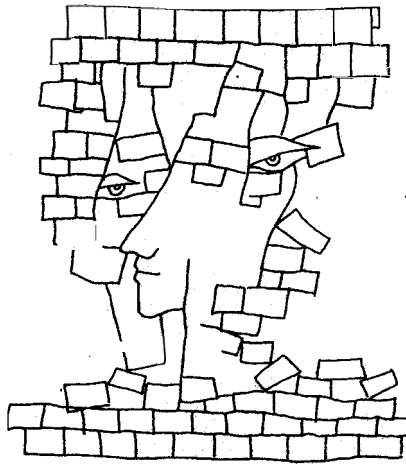
A földreformrendelettel ismételen napirendre került a hazai németek politikai megítélése. A rendelet azonban nem általában a németiség ellen irányult, hanem csakis a hazaáruló fasisztákat ítélte el: „teljes egészében és nagyságra való tekintet nélkül el kell koboznia a hazaáruló, a nyilas, a nemzetiszocialista és egyéb fasiszta vezetők, a Volksbundtagok, továbbá a háborús és népellenes bűnösök földbirtokait.” 1945. január 25-én jelent meg az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendelete a népbíráskodásról, amely tisztázta a háborús bűnös fogalmát. Ez a rendelet kimondta: háborús bűnös az, „aki magyar állampolgár létére a német hadseregben vagy biztonsági szolgálat kötelességébe lépett.”

1945. februárban már elkezdődött a német állampolgárok őrizetbe vétele, ahogy azt Dálnoki Milós Béla megfogalmazta: „az ország területén tartózkodó minden német állampolgárt internálni kell, kivéve Németország zsidó nemzetiségű állampolgárait.” (Jogilag azok voltak német állampolgárok, akik birodalmi lakosként nálunk tartózkodtak. Ezek nagy része azonban a felszabadulást megelőzően elmenekült.)

Az internáló táborokat felállították és a földreform végrehajtására veszélyesnek ítélt németeket gátolták szabad mozgásukban. Helyi munkatáborok is alakultak, ahová begyűjtötték a vezető volksbundistákat. Nekik zöld karszalagot kellett viselniük. Közben a hazai pártok is megnyilatkoztak a németiség megítélésében. Az NPP egyes tagjai szították a gyűlöletet és felerősítették a bosszú hangulatát: „Budaörsről 3877 sváb menekült el, üres a házuk, műveletlen a kertjük. Boldogasszony anyánk ... Magyarországról, édes hazánkról zeng az ének a templomban. Most megint édesnek érzik a megrugdosott hazát. De néhány hónappal ezelőtt még nem buzgott itt annyira a hazafiság. Ez a falu is a német csizma támasz-

pontjaként lapult Budapest előtt, s ez is egy-egy szálát fogta fonta annak a sváb huroknak, amely a főváros torkát fojtogatta.” — Írta a Szabad Szó 1945. ápr. 17-i száma.

A földreform végrehajtása a volksbundisták vagyonának elkobzása sok ellentmondást hozott. Ugyanis a fasiszmus veresége után sok helyen megsemmisítették a Volksbund-listákat. Másol — 1942-től már sokan kiléptek — nem törölték a kilépket, így ők is hazaárulóknak minősültek. Ez az

tán sok konfliktus okozója lett a földfoglalók és a földtulajdonosok között.

Hazai németjeink sorsát a belső telepítések megindulása is befolyásolta. Ezek közül elsősorban a bukovinai és a moldvai székelyét. 1945 április-júniusában a hazai német nemzetiségű gazdaságok mintegy 35 százalékát kobozták el, és a német lakosság 42 százalékát mozdították el otthonából, és a helyükre székelyeket telepítettek. A tulajdonukból kimozdított svábokat a felállított táborokba internálták, majd a telepítések befejeztével hazaengedték őket. „Bekérkedtek elkobzott házaikba, s a telepesek emberségből beengedték őket.”** S mindez a törvényesség jegyében.

1945. június 20-án a magyar minisztertanács rendelkezett a járási bizottságok felállításáról; Feladatuk a hitlerista magatartást tanúsított németek felülvizsgálata volt. Az eddig megjelentek közül ez a rendelet a hazai németek között hangsúlyozza a kollektív felelősségre vonást, de azért nem mentes a torzulásokról sem. Azokat a németeket is áttelepítésre ítélte ugyanis, akik nem támogatták ugyan a Volksbundot, de nem is harcoltak ellene.

A magyar kormány a tudományt is fel kívánta használni az eredményes telepítéspolitikára érdekében, mégpedig adatgyűjtő és információgyűjtéshez. Szükségessé vált a Népgondozó Hivatal szervezeti bővítése is, amely az áttelepülni szándékozókat vette nyilvántartásba, illetve a németek elkobzott ingatlanjaival kapcsolatos ügyeket intézte. A német nemzetiségű területeken létrehozták a Hivatal kerületi, megyei, járási szervezeteit. A telepítések ügyeivel foglalkoztak a megyei földhivatalok, a községi földigénylő bizottságok, sőt a telepesek kiépülő szervezetei, valamint a karhatalom is. A helyi hatóságok túlkapasai sok esetben keresztetkék a hivatal tevékenységét. Ezért Erdei Ferenc akkori belügyminiszter körlevélben utasította a rendőrkapitányságokat, hogy nem tartozik hatáskörükbe, hogy „a német nemzetiségű személyekkel pusztán nemzetiségük alapján bármilyen intézkedést tegyenek.”

Magyarországról a potsdami értekezletig nem telepítettek ki senkit. Közvetlenül a felszabadulás előtti időben a fasiszta propaganda hatására azonban mintegy 60—70 ezer hazai német hagyta el az országot, túlnyomórészt a Volksbund vezetői és megtévedt tagjai. Nagy részük a felszabadulás utáni hónapokban visszatért. Mivel házaikban már nagyrészt telepesek laktak, sok helyütt voltak összetűzések. Budaörsön például pokolgépes merénylet készült a földigénylő bizottság elnöke ellen. Pilisborosjenőn a Volksbund volt tagjai felvonulást szerveztek a község nyilas jegyzője letartóztatása ellen. A belügyi szervek nyár végén razziaát tartottak a főváros környéki német községekben, és összeszedték a megtalált fegyvereket, majd rendőri alakulatok szállták meg a községeket, hogy elejét vegyék a tömeges megmozdulásoknak. A visszatért családokat pedig itthon maradt német családokkal költöztették össze.

Német nemzetiségünk politikai megítélése tehát nem volt egységes, a pártok között, de még a kormánytagok között sem. Pozitív megközelítést jelzett Erdei Ferenc 1945. június 20-i nagykanizsai beszéde, amely éppen ezért nagy visszhangot váltott ki: „Azokat a dolgozó kisembereket, akiket a félrevezetés vont a fasiszta pártokba, de nem voltak annak vezetői, agitátorai... meg fogjuk tartani munkájukban és meg akarjuk nyerni a demokrácia számára.” Azonban nem így történt...

*Forrás: Balogh Sándor: Magyarország külpolitikája 1919—1945 és Fehér István: A magyarországi németek kitelepítése 1945—1951.

**V. L. Főispáni iratok, 908/1945.